

glediščih gladijatorji nastopali v boju z divjimi živalimi, izkopali so levo jamo na potu, koder se je vračal in jo pokrili s protjem. Lovili so še drugače. Spečega leva so zavili naglo v močno plahto in tako omamljenega zaprli v železno kletko. Stari povestničarji pišejo, da je Pompej za jedno bojno igro porabil 600 levov, a Cezar 400. To je bilo lahko, kajti tedaj je bil lev razširjen po vsi Afriki, južnozahodni Aziji, po Grškem in Makedoniji. A dandanes ga nahajamo le še v afriških pokrajinah Tunis, Fessan; v teh redno, a v sosednih deželah le včasih.

Naša šola.

(Mladostni spomini; spisal Dobrávec.)

V.

Mnogo lepih dni smo doživeli v naši šoli. Za danes omenim samo godu našega presvetlega cesarja. A bilo je tudi drugih slovesnih dni, katerih ne zabim nikoli.

Bilo je jasno, nekoliko hladno jutro dné 4. oktobra. Z vseh strani smo se zbirali v šolsko poslopje. Veliki zvon je slovesno vabil k sveti maši, zakaj veseli dan godu našega prevzvišenega vladarja smo v naši vasi vsako leto praznovali s pristrčno radostjo. Po potih so se zbirali otroci v večje in manjše gručice ter si pripovedovali, kje so že oklatili orehe in kje mislijo to delo šele začeti. Mislim, da je vsem znano, da na deželi o takih priložnostih, ko udriha preklja po orehovitih vejah in se oluščeni orehi veselo trkljajo po tleh, ni treba otrok prav nič klicati skupaj. To je imenitno opravilo, katero smo še vsako jesen vršili s skupnim sodelovanjem. Čim več se nas je zbralo, toliko večje je bilo veselje. Seveda je zabava priklopela na vrhunec šele na zadnje, ko je rekla hišna gospodinja: »Nate, otroci, to - le si pa razdelite, da boste imeli kaj tretji na sveti večer!« V takih slučajih smo vsi znali prav dobro, da, celo izvrstno — deliti, dasi nam stvar v šoli ni šla rada gladko. Često se je zgodilo, da bi se skoro sprli za jeden oreh, ker ga nismo mogli vsi dobiti.

Kolikokrat se pravdajo še odrasli ljudje radi stvarij, ki niso mnogo več vredne kot jeden oreh — morda še piškav oreh!

Tisto jutro je počivala preklja in orehi so morali počakati do popoldne.

Cerkovnikov Tonček in Žigonov Francè sta imela danes prav živahen pogovor tam za ograjo šolskega vrta, pa o klatenju orehov nista govorila. Stvar se je sukala o drugem, nič manj važnem predmetu.

Naša šola je imela namreč lepo, novo zastavo, in naš ponos je bilo to, da smo stopali z njo v cerkev in šolo ali pa kam drugam v sprevodu; kolika slast je morala biti šele onemu, ki jo je nosil. Pomislite samo: slovenska trobojnica preko prsi, pa zastavo v rokah! Stavim, da bi Cerkovnikov Tonček v tem dostojanstvu ne menjal niti s samim Radeckijem, ki je premagal sovražne Lahe.

Da, in prav zastava je bila vzrok, da sta se prepirala Tonček in Žigonov Francè. »Jaz jo bom nesel«, je silil Tonček, »ker sem jo tudi zadnjič ob začetku leta.«

»Oni dan si jo ti, danes jo bom jaz. Mari imaš ti zastavo v najemu?« mu je ugovarjal Francè.

»Kaj v najemu?! Saj ti nisi domačin, pa se siliš v to. Mi jo moramo nositi!«

»Morda nisi bil tistikrat v šoli, ko so nam pravili gospod učitelj, da moramo biti vsi, kar nas je v avstro-ogrski državi, kakor bratje med seboj. Zakaj da nisem jaz domačin? Ali ne govorim slovenski kot vi, ali je drugi Bog vaš Oče in druga država skrbi za-me kot za vas?«

»Vi niste vredni, da skrbi za vas!«

»Vi pa tudi ne, ker hočete biti sami za-se kot skala v morju.«

»S tabo bi ne hotel biti nikjer.« — »Jaz pa s tabo ne,« mu je zabelil Francè, pa še nista nehala. Toda vsega prepira nečem ponavljati, ker sem ga že zabil, kakor sta ona dva menda v besedovanju tudi pozabila, da bo čas v šolo, zakaj dolga vrsta nas je že ponosno stopala za zastavo proti cerkvi, zastavo pa je nosil — Ivaničev Janko. Tedaj sta šele pritekla izza ograje in se, skrivaje se gospodu Brnetu za hrbet, pridružila v našo vrsto. Gospod učitelj se je delal, kakor da jih ne vidi.

Služba božja je minila, navdušeno smo zapeli v cerkvi cesarsko pesem in zmolili nekaj očenašev za očetovskega našega vladarja, potem smo se vrnili v šolo. Ko smo se porazvrstili na svoja mesta, nam je govoril gospod učitelj nekaj vzpodbujevalnih besedij v slavo naše Avstrije in prevzvišene habsburške rodovine. Škoda, da vam ne morem povedati vsega in pa tako lepo, kakor gospod Brne. On je znal to vse bolje.

Mlade glavice so pozabljive, in odtlej je tudi že mnogo vode poteklo. Stopil je namreč poleg pogrnjene mize, mi smo pa zadrževali sapo, da bi nam ne ušla nobena besedica. Mož je začel počasi in slovesno:

»Vsi poznate, ljubi moji učenci, svojo očetnjavo, svojo širno domovino, mogočno Avstrijo. Kdo ne spoštuje, ceni, ljubi te mogočne države, ki je naš dom in dom štiridesetim milijonom ljudij? Kdo bi je ne ljubil kot svojo drugo mater na svetu? Močna in slavna stoji kakor je stala že stoletja; v nji je naš ponos, v nji naša slava, v nji in za njo naša kri in življenje. — Ti, ponosni Dunaj, naše Avstrije srce, prijazni Gradec tam ob zeleni Muri; — bela Ljubljana, naše zavetje, in bogati Trst, ki zmivaš v srebropenih valovih morja vzhodje naši mogočni zaščitnici; — solnčna Gorica, »v deželi rajskomili«, ovenčana s krasnim, snežnobelim vencem sinjih gorâ, slovenskih Alp — tja preko tihe Idrije s podzemeljskimi zakladi vse do tja, »kjer Kranj na trdi skali sedež svoj nam kaže zali; kjer Postojina v spodnji svet, svoja čuda vabi zret«; — dolensko Novo mesto, domači naš kraj, vi vsi ste bratje in sestre še mogočnejšim sosedom v naši širni, lepi in slavni domovini. — Kraljevi Zagreb, naš starina, primorska Reka in dalmatinskih mest ljubko-pestri niz — od Zadra do Knina in slovitega Dubrovnika —, ravna Slavonija z rodovitnim poljem, to vse je cesarska dedovina — mila naša domovina! — In v alpskem krogu

starodavni Gorotan, hribovita Tirolska s starinskim Inomostom, kjer bije Tirolcem zvesto srce; častiti Solnograd, Avstrijin Rim, prastari Wels in železni Steyer, vsi ti so nam prijazni znanci v družbi zanesljivih varuhov naše ljube Avstrije. — Kaj šele stocerkvata Praga, živahno Brno in sudetskih gôr bogastvo, obrtna Šlezija in solnata Galicija z vitežkimi Poljaki in zvestimi Rusini: slavnoznani Krakov in veliki Lvov in sto drugih mest vse tja doli v gozdnato Bukovino, vsi ti so hrabri čuvaji naše mogočne matere s cesarsko krono in dvoglavim orlom, pod čegar okriljem ima vsakdo dovolj prostora, ako ga le želi. — V kraljevskem blesku Budimpešta in nebroj madjarskih mest, povsod so naši prijatelji, povsod imenujejo našega ljubljenega vladarja svojega visokega očeta in zavetnika, ki ima v mogočnih rokah usodo Avstrije.

Komu neki srce ne vzkipi veselja, ko pomisli, kako velika, kako različna in obširna smo družina, pa vsi smo kakor otroci jedne matere. Vsi se zatekamo pod okrilje dvoglavega orla v britkostih, vsi iščemo pri Avstriji pomoči v sili, vsi jo nazivljamo svojo mater.

In ko zapreti nevarnost, se vsakdo dvigne branit svojo zaščitnico, če treba celó z lastnim življenjem. Kaj bi bili mi in toliko različnih narodov brez Avstrije in njenega vitežkega vladarja? Kdo bi nas branil v sili?

O kolikih slavnih zgodbah habsburškega rodú nam priča zgodovina, in vendar so vsi ti dogodki v tesni zvezi z jednim ali drugim delom naše države. — Vi, dečki, ki bodele kdaj junaki in neustrašeni vojaki, sedaj poznate svojo ljubljeno očetnjava, slavno Avstrijo. V mnogobrojni družbi štiridesetih milijonov ljudij smo tudi mi Slovenci, in v takšni družbi, kdo bi se ne radoval, kdo bi se ne veselil nje sreče in napredka? — Ali ko pride čas, vi mladi junaki, ko pride čas, da preplavijo našo domovino sovražne trume, ali naj si tedaj Avstrija poleg tolikega nebroja svojih branilcev zakrije lice pred sovražnikom? O ne! Jedno domovino imamo, to ljubimo, vémo, zakaj jo ljubimo, in ko treba za njo prelivati kri, niso bili Slovenci še nikoli zadnji. Za Avstrijo so se radi vojskovali že naši predniki — stari Slovani — mogoče, da bode moral tudi kdo izmed nas prelitati kri za njo. Jedno domovino nam je dal Bog, njegova volja je tudi, da jo branimo. Mogoče je, da pride čas, ko bode Avstrija terjala od nas povrnitev dobrot, katere smo uživali mi in naši očetje v minulih časih; — mogoče je, da bo terjala mati Avstrija od nas brambe, kri in življenje. Upam, ljubi moji učenci, da ga ne bo ondaj med vami moža, junaka, ki bi rekel: ne, Avstriji ne pomagam. To bi bil izdajalec, nevreden spomina svojih slavnih dedov, ki so se borili s krutimi Turki za svoj dom, za obstanek Avstrije. Moji mladi junaki, tedaj poljubite sveto zemljo, ki je napojena s krvjo naših prednikov, napojena ž njihovim potom in naših mater solzami — —

Danes, v dan godú našega preljubega očeta, našega vzvišenega vladarja, Njega veličastva cesarja Frančiška Jožefa I., mi obljubite, da se nikdar ne izneverite zvestobi in obljubam svojih očetov in njih prednikov, ki so se z ljubeznijo oklenili slavne Avstrije in nje presvetle cesarske rodovine! Upam, da ga ni strašljivca med nami. Mi vsi pojdemo radi v boj za svojo očetnjava,

vsi za Avstrijo, našo skupno, veliko mater. Vsi, vsi v boj, ko nas pozove cesar, vsi, kaj ne da vsi?»

Kakor iz jednega grla smo vsi ponavljali, nekateri so tudi kričali svetega navdušenja za gospodom Brnetom, najhuje pa Cerkovnikov Tonček in Žigonov Francè: »Vsi, vsi, vsi za Avstrijo, vsi za cesarja, vsi, vsi . . .«

Krika in vika je bilo brez konca in kraja. Gospod učitelj se je obrnil od nas in obrisal solzo, ki mu je zaigrala v očeh . . .

Potem je dal znamenje z roko, in kakor bi odrezal, je bil zopet mir. Gospodu Brnetu se zjasni lice, lahen nasmeh mu zasije na obrazu.

»Cerkovnikov Anton in Žigonov Francè! Ali pojdetata tudi vidva z nami? To je lepo, vidita. In vendar sta si davi zatrjevala drug drugemu, da ne pojdetata skupno nikamor. Dobro sem vaju slišal, ko sem bil na vrtu, pa me nista videla. Veseli me, tako je prav! Sezita si v roke!«

Veselo sta slušala povelje našega ljubega učitelja, in navdušeno smo potem zapeli cesarsko pesem ter se mirno razšli domov.

Tisto popoldne sta Tonček in Francè pobirala orehe pri Rogljevih in jih devala oba v jeden klobuk; nam se je pa vsem dobro zdelo, da sta se tako brž sprijaznila.

Da, da, mnogo lepih dni smo doživeli v naši šoli. Rad se jih še spominjam in rad jih privoščim tudi vam, moji mladi bralci. To so zlate ure nedolžne mladosti.

Tolazba.

Prijatelj moj, ki vzdiseš v tugi,
Ohrani svojo bol za sé!
Ne daj, da vidijo jo drugi,
Pred zlobnim svetom skrij solzé!

Svet naših rev umeti noče,
Po zlátu, srebru hrepeni,
Solzám se našim le krohoče,
Za vžitkom, radostjo hiti.

Zató, zató solzé zatiraj,
Naj joka, poka ti srcé,
Zaupno k Bogu se oziraj,
On lajšal tvoje bo gorjé!

Janko Leban.

Slovo.

Kadár otožni pride čas jeseni,
Umira po naravi bujno cvetje;
Kar pomlad nam rodila, kar poletje,
Uklanja kôsi smrtni se jekleni.

Nakrát veselja jesen nas opleni:
Potihne po goščavah jarno petje,
Na jug za ptičem ptič odletel spet je,
Na jug, kjer sever ne vrši sneženi.

Globoka tuga vselej me obhaja,
Ko od vasi poslavljam se domače,
Kadar v tujino moj korak odhaja.

Okó v bolesti ob slovesu plače,
Srce nevzdržno me ostati sili
V tihoti ljubeznivi, v vasi mili.

Angelar Zdénčan.

